

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

ברית מנחם מענדל שי' הרמן | עמ' ב
ז' תשרי ע"ח - כפ"ח

דבר יום ביומו | עמ' ז
שבוע חג הסוכות

ג	ל	ע	י	נ	י
ה	ו	א	ב	י	ט
ת	פ	ל	א	ו	ת
ך	מ	ת	ו	ר	ך

יוצא לאור לקראת חג הסוכות תשע"ח
חג סוכות שמח לכל עם ישראל!

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org
לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

ז' תשרי ע"ח - כפ"ח

ברית מנחם מענדל שי' הרמן

חדשה, טובה ומתוקה, וזהו הצמח-צדק. בעצם, שני הפירושים עולים בקנה אחד, וכמבואר בדא"ח שפנימיות עתיק, "חד ולא בְּחֶשְׁבֵן", מתגלה ב"עמק תחת" דווקא (סוד תפלת חנה, הפטרת היום הראשון של ראש השנה, "ותתפלל על הוי'", "ממעמקים קראתיך הוי'"). כמו שאמרנו יש כאן סימן של גאולה, מנחם מענדל שהוא "דור רביעי ישובו הנה".

"עמק מזרח" ביום-היחידה (בכיה)

מהלידה היתה העליה הכי נשגבה – ראש השנה ומיד שבת תשובה. כעת אנחנו כבר ב-ז' תשרי. ידוע שכל הימים של עשרת ימי תשובה הם עומקים, לכן אומרים "שיר המעלות ממעמקים קראתיך הוי'" (הכל בסוד "עמק תחת", "ממעמקים", כנ"ל, הגם שבפרט, "עמק תחת" הוא אחד מעשרת העומקים, העומק של ספירת ההוד. מדת ההוד היא עצם מהות היהודי, הבא לידי ביטוי באמירת "מודה אני לפניך" לפני כל דבר, בידים טמאות – עצם מהות היהודי אינו מקבל טומאה. והוא הכלל, ה"חד ולא בְּחֶשְׁבֵן", שלפני עשרת הפרטים, סוד ערב ראש השנה שלפני עשרת ימי תשובה כנ"ל. נמצא שיש "עמק תחת" בכלל ו"עמק תחת" בפרט. הקב"ה ברא את העולם כי נתאוה להיות לו יתברך דירה בתחתונים, מיעוט תחתונים שנים, "עמק תחת" בכלל ו"עמק תחת" בפרט, הוד והוד שבהוד, וד"ל).

היום הזה, ז' תשרי, הוא עומק מזרח, לפי המינוח של ספר יצירה, שהוא עומק מדת הרחמים. כל עשרת ימי תשובה הם ימי רחמים רבים. אנחנו עדיין בימים של "אני לדודי ודודי לי" – "ס"ת יי", ארבעים הימים שמשנה רבינו היה בהר בפעם השלישית, שהם ימי רחמים. באותם ארבעים יום משה קבל את הלוחות השניים, הלוחות של בעלי תשובה. עכשיו אנחנו במלה

ערב ראש השנה – "ומתחת זרעת עולם" מזל^כ טוב ושנה טובה ומתוקה לכולם. הרך הנימול נולד ביום ההולדת של הצמח צדק, בערב ראש השנה, ולכן הוא נקרא על שמו – מנחם מענדל – ועל שם הרבי שנקרא על שמו. הצמח-צדק נקרא על שם הויטבסקער, אז יש כאן כבר "דור רביעי ישובו הנה" – סימן של גאולה, "צמח [בגימטריא מנחם] שמו ומתחתיו יצמח".

אפשר לדרוש שהיום האחרון של השנה הוא 'תחת' ראש השנה החדשה, בסוד "שמאלו תחת לראשי" (שבדרך כלל נדרש על עשרת ימי תשובה ביחס ל"זמן שמחתנו", "וימינו תחבקני", אך נכון גם לגבי היחס בין ערב ראש השנה לעשרת ימי תשובה גופא, וד"ל). לפני שבוע, בערב ראש השנה, אמרנו שערב ראש השנה הוא ה"חד ולא בְּחֶשְׁבֵן" (בגימטריא תהו) ביחס לעשרת ימי תשובה. אך יש לומר גם כנ"ל, על פי הפסוק "ומתחת זרעת עולם" (= יג פעמים "הוי' הוא האלהים", הערך הממוצע של כל אות. "מענה אלהי קדם" = שנה, רמז לשנה החדשה, כאשר "ומתחת זרעת עולם" רומז לערב ראש השנה. פסוק זה כתוב בסיום ברכותיו של משה רבינו לשבטי ישראל בפרשת וזאת הברכה שקוראים בשמחת תורה לפני התחלת התורה מחדש, "נעוץ סופן בתחלתן", בחינת "ומתחת וגו'" – ערב ראש השנה הוא היד של ה' שתחת (הראש של) כל השנה הבאה, היד שתומכת את כל השנה (בבחינת ידו פשוטה לקבל שבים, בפרט אלו השבים בעשרת ימי תשובה, הזמן של "דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב").

סוף אלול, סוף השנה החולפת, הוא ה"ומתחת" (היד החותמת את השנה החולפת), ו"צמח שמו ומתחתיו יצמח" – תצמח שנה

^כ נרשם על ידי איתאל גלעד. לא מוגה.

המציאות, **עקי** = **מה**, המהות. במספר קטן, **ממעמקים** = 25, 5 ברבוע, שעולה 4 ברבוע, **ממממ**, ועוד 3 ברבוע, **עקי**, ודוק).

חבור שני המזלות – כ"ט אלול וז' תשרי

יום ההולדת של מנחם מענדל הוא כ"ט אלול ואז נכנסנו לשנה חדשה, עולם חדש – נכנסנו ל"תהא שנת עולם חדש" – והגענו ליום הברית, ז' תשרי. כל אחד משני ימים אלו הוא מזל – יום ההולדת הוא ה"מזל גובר" של הרך הנולד ויום הברית הוא ה"מזל גובר" של הרך הנימול. יש מזל עליון ומזל תחתון – דברנו על זה הרבה פעמים. לכל בן זכר יש שני מזלות. כמו שהרבי אמר שצריך לחגוג כל שנה את יום ההולדת כתוב בבן איש חי שצריך לחגוג כל שנה את יום הברית. גם אצל הרבי ראינו את חשיבות יום הברית, שראוי להזכירו מדי שנה. יום הברית של הרבי הוא יום ההולדת של אבא שלו, והרבי דבר על יום הברית של הרבי הקודם – יום הברית הוא מזל שלם בפני עצמו.

אם כן, לרך הנימול היום יש מזל של כ"ט אלול ומזל של ז' תשרי. **כט** ועוד ז עולה **לו**, כמו **לו** צדיקים. כעת דורשים לכבוד האבא – הבכיה של שמחה היה לכבוד האמא והמספרים, "באו חשבון", לכבוד האבא, משהו אחר. כידוע יש שלש צורות עיקריות של מספרים צורניים – משולש, מרובע והשראה. **כט** ו-ז, שני המזלות – רק התאריך, בלי שם החדש – עולים **לו**, שהוא המספר הראשון (אחרי 1) שהוא גם משולש וגם רבוע. כדי להגיע לעוד מספר כזה צריך ללכת הרבה, עד 1225.

אם כן, יש שתי צורות עיקריות ב-לו, משולש 8 ו-6 ברבוע. אבל כמה שוה **כט אלול** ועוד ז **תשרי**? 1013, כבר הצורה השלישית, הכי חשובה, מספר השראה, ששייכת לקבלת הבעל שם טוב. משולש הוא קבלת הרמ"ק, השתלשלות, רבוע קבלת האריז"ל, התלבשות, והשראה היא קבלת הבעל שם טוב. **כט אלול** ועוד ז **תשרי** שוה 1013, מספר ההשראה של

"לי" – "אני לדודי ודודי לי" – עשרת ימי תשובה, ה-י של "לי". המלה "לי" כוללת בעצמה את כל ארבעים הימים. מתוך ה"לי" אנחנו כבר עברנו שבעה ימים, מתחלת "אני לדודי ודודי לי" אנחנו ביום ה-יחידה, היחידה שבנפש (כי "אני לדודי ודודי לי" מתחיל מאדר"ח אלול, ל' אב, ולא מ-א אלול). ידוע שצריך להיות "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא" – **חדוה** היא **חיה** ו-**בכיה** היא **יחידה**. אנחנו ביום ה-**בכיה** של "אני לדודי ודודי לי". כתוב באריז"ל שמי שלא בוכה בעשרת ימי תשובה אין נשמתו שלמה, אבל כתוב בחסידות שזו בכיה של שמחה דווקא, בכיה ש"לית כל מוחא סביל דא", כמו שזלגו עיניו של רבי עקיבא דמעוה כאשר שמע את סודות שיר השירים – "אני לדודי ודודי לי" – מרבו רבי אליעזר הגדול. כך צריך להיות אופי הבכיה של הימים האלה. אני אומר זאת כי האמא של התינוק קיימה זאת בהידור – בכיה של שמחה, בכיה של "אם הבנים שמחה" – וזה שייך בפרט ליום הזה, היום של הברית. זהו סימן ברכה לכל השנה הבאה ובכלל, בכיה של שמחה שהקב"ה עושה נס, נסי נסים למעלה מדרך הטבע – בוכים מהנסים (כל **נס** שה' עושה לנו בחיים הוא גילוי **סוד נפלא**).

שוב, היום, ז' תשרי, הוא יום ה**בכיה** של "אני לדודי ודודי לי", עומק מדת הרחמים. מי בוכה? "רחל מבכה על בניה", האמא, שבעצם היא "אם הבנים שמחה", בוכה כדי לעורר רחמים רבים על בניה (שישובו לציון ברנה). אלה ימים של בנין המלכות, "אין מלך בלא עם", ויש לנו הרבה רמזי **עם** – **עם** ר"ת "עמק מזרח" (גם "עמק מערב", ספירת היסוד, גופא ובריתא חשבינן חד). "עמק מזרח" היינו מדת הרחמים ו"עמק מערב" מדת האמת, ושני העמקים האלה הם ר"ת **עם**. המלה **עמק** עצמה מתחילה **עמ**, סימן ש-ה-**מ** של **מזרח** וה-**מ** של **מערב** יוצאת מה-**מ** של "עמק". ידוע שבמלה "ממעמקים" יש ארבע ממין במלה אחת (במספר סדורי, **ממעמקים** = 97, **מהיטבאל** ב"ה, יחוד **מה-בן** – **ממממ** = **בן**,

770. שאר האותיות עולות 243, מספר צורני הרבה יותר מורכב, יסוד ספר יצירה – 3 בחזקת 5, מספר האברים של אברהם אבינו לפני שקבל את ה-ה, לכן נקרא **אברם**. שוב, זהו מספר מאד מושלם – 3 בחמשה ממדים. ספר יצירה מדבר בחמשה ממדים, ובכל ממד יש שלש בחינות, כמו שכתוב בקבלה בפירוש המספר **רמג**. 770 הוא הפירמידה הכפולה (יהלם בשלשה ממדים) של 10. **שכינה** היא פירמידה של 10 ו-770 היינו שתי פירמידות כאלה (שכינתא עילאה על גבי שכינתא תתאה). שוב, הר"ת של **תענוג-שמחה-ענוה** הם היהלום של 10 כאשר השאר עולה 3 בחמשה ממדים. מלא מספרים.

כתר כל הכתרים

נוסיף לשני המזלות את השם של הרך הנימול, **מנחם מענדל** – נקבל 1345. זה מספר שהבעל שם טוב מאד אהב – כי הוא 1000 אורות שנתנו ל**משה** (345) במתן תורה, והרי **ישראל בעל שם טוב** שוה 1000, משה רבינו זכה במתן תורה לקבל את שרש נשמת רבי ישראל בעל שם טוב. בחטא העגל לקחו אותו ממנו ובכל שבת הוא מקבל אותו חזרה, ועליו נאמר "ישמח משה במתנת חלקו".

הבעל שם טוב אמר מתי מכוונים מספר זה – כוונה מיוחדת לרך הנימול – כל פעם שאומרים קדושת "כתר", ובפרט בשבת. ב"כתר יתנו לך" צריך לכוון "**כתר כל הכתרים**" – ר"ת **ככה**, שם קדוש – שעולה 1345. באידיש אומרים 'אזוי און ניט אנדרעש', חב"דניק עקשן שצריך להביא את המשיח '**ככה**', ר"ת "**כתר כל הכתרים**", שעולה **כט אלול ז תשרי מנחם מענדל**, והוא המשכת והתגלות נשמת רבי ישראל בעל שם טוב למשה רבינו, שאז באה התגלות מלך המשיח.

שלמות הפרד"ס

יש עוד משהו במספר הזה, גם בו נברך את הרך הנימול – החשבון של "ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ששמותיהם **פישון-גיחון-חדקל-פרת**, העולים

חיה (חדוה), שהולכת יחד עם הבכיה כמו שהזכרנו קודם). כלומר, 1013 הוא 23 ברבוע ועוד 22 ברבוע. 23 ברבוע הוא **תענוג**. בע"ה יתברך מחר כשנדבר עם הילדים בירושלים – גם לגלעד יש קשר לחיידר בירושלים וגם לאלטל יש קשר (וצריך שהקשר הזה ימשך) – נדבר על כך שכל עשרת ימי תשובה, מר"ה עד יום כיפור, הם ימי תענוג, בפרט בשנה זו שיום הכפורים חל בשבת, "וקראת לשבת ענג", ויום כיפור הוא "שבת שבתון" כל שנה.

תענוג-שמחה-ענוה

23 ברבוע הוא **תענוג**, ומהו 22 ברבוע? במספר הזה אנחנו תמיד מכוונים זוגות מושגים שהולכים יחד, כמו **גוף-נשמה**, ובתוך מדות הנפש הזוג העיקרי הוא לפי הפסוק "ויספו ענוים בהוי' שמחה", הזוג **שמחה-ענוה**. אם כן, המספר 1013, **כט אלול ז תשרי**, שני מזלות הילד מנחם-מענדל, שוה **תענוג שמחה ענוה**. אנחנו מברכים את הילד שיהיו לו כל שלשת הדברים האלה לפי הסדר הזה – קודם שיהיה כולו געשמאק, כעת החזקתי אותו כסנדק וכבר הרגשתי שהוא א געשמאקע אינגאלע, ילד של תענוג, תענוג להחזיק אותו; ושתמיד יהיה שמחה, יחד עם ההורים שלו, שתמיד יהיו שמחים; ושיהיה ענו כמו משה רבינו. מנחם מענדל הוא משה רבינו שבדור, והמדה העיקרית שלו היא ענוה, "והאיש משה ענו מאד" – עליו כתוב "ויספו ענוים בהוי' שמחה". אם יש לו את כל שלש המדות האלה, 23 בהשראה – **חדוה** שייכת לראש השנה, "חדות הוי' היא מעזכם" כתוב על ראש השנה. חז"ל קוראים לו יום טוב של ראש השנה. כל יום טוב הוא שמח, אבל יש שמחה מיוחדת ביום טוב של ראש השנה שנקראת **חדוה**, "חדות הוי' היא מעזכם". שוב, 1013 הוא מספר ההשראה של **חדוה**, שהוא **תענוג-שמחה-ענוה**. הוא גם חב"דניק, אם הוא יקיים את הרמז הזה – ובדאי יקיים, כי זה המזל שלו – הוא גם חב"דניק כי ר"ת **תענוג-שמחה-ענוה** הם **תשע**, בגימטריא

שנה מיוחדת שהמזל של גלעד יהיה גובר, שיזכה להיות משולש – לא להיות ריבוע אלא להיות משולש. שתזכה להיות משולש השנה הזו. מהו משולש? כמו מספר קדמי, שיגיע לשרש שלו בא"ק. צריך לראות כל נשמה כמו שהיא מושרשת באדם קדמון. **גלעד** במספר משולש הכוונה שהוא מתחבר למה שהיה לפני גלעד, ומה שלפני לפני, ולפני לפני לפני עד שהוא חוזר ל-1 – מחבר יחד את כל המדרגות. כמו סולם, למטה הוא **גלעד**, השליכה מעל **גלעד** היא 106, למעלה ממנה 105, והוא עולה ומחבר את השליכות האלה עד שהוא חוזר ל-1. זו העבודה שלו בשנה הזו, לעלות 107 שליכות – מהקרקע, "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה". אני מאחל לו שיעלה, יגיע לשם, וימשיך משם הרבה שפע לכולם, לכולנו.

נגנו "ואני בחסדך בטחתי".

ברכת המזון וערבית.

נגנו "וידע כל פעול".

"צמח צדק" – גאולת המלכות על ידי צמיחה

היות שהתינוק נקרא על שם הצמח צדק, מנחם-מענדל, רצינו לומר משהו על הצמח צדק. לידת הצמח צדק בערב ראש השנה היא גם סימן שערב ראש השנה שייך לראש השנה, כי עשרת ימי תשובה הם ימי בנין המלכות וכתוב ב"פתח אליהו" שהמלכות נקראת צדק – "צדק מלכותא קדישא" – והמשיח הוא "גואל צדק", שגואל את ה"צדק" והופך את ה"צדק" ל"צדקה". לכן צריך להרבות בצדקה, שמי שנותן צדקה ממשיך ל"צדק" ה חסדים, להפוך אותה לצדקה. בכל אופן, כל הימים האלה – גם היום השביעי החביב – של עשיית הוא כדי לבנות את ה"צדק".

מנחם-מענדל הוא **צמח-צדק**, סימן שבונים את ה"צדק" עם צמח ועם מנחם.

מה אפשר ללמוד בעבודת ה' מכך שבונים את הצדק עם צמח? שמה שיבנה לנו את המלכות, וגם יתקן את המשפט בארץ – הצדק, "צדק צדק תרף", "ושפטו את העם משפט צדק" – הוא

בדיוק אותו מספר, 1345. מה סגולת הנהרות האלה שהתורה מציינת? בראשון "שם הזהב", הפעם הראשונה שיש **ס** בתורה, "הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב", מדבר על ארץ ישראל "אשר שם הזהב. וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלה ואבן השהם". פישון הוא "פה שונה הלכות", גם שייך ל"אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים" – מי ששונה הלכות. הוא הכי נמוך, והכי גבוה הוא הפרת, "הוא פרת", "הוא דמעיקרא" – **פרת** לשון "פרו ורבו", וגם עולה י"פ **חיים**. שייך לימים האלה, ימים של חיים, "לאלתר חיים". פרת הוא "פרו ורבו", אפרים, "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעים", א געשמאקע אינגאלע, כמו שאמרנו. הילד הזה הוא יסמן לפרת – פרת שהיה ופרת שיהיה, "הוא דמעיקרא" נמשך עד אין סוף.

בכל אופן, כל ארבעת הנהרות האלה – יש בהם כמה רמזים, הכי פשוט שהם פרד"ס. הפישון, פה שונה הלכות, הוא הפשט; הגיחון הוא הרמז והחדקל הוא הדרוש, הפרת הוא הסוד, והכל יחד החסידות – היחידה שמחברת את כל ארבעת הרבדים של תורתנו הקדושה (כמבואר בקונטרס "ענינה של תורת החסידות" של הרבי).

אם כן, הילד הזה יהיה גדול בכל הפרד"ס של התורה, יחדש בכל הפרד"ס – בפשט, רמז, דרוש וסוד. אז תהיה התגלות מלך המשיח. אם הוא שייך לנהרות צריך לקחת אותו לנהר וללמד אותו לשחות, שישחה טוב. שיזכה לכל הנהרות האלה. יש כבר נהר של דמעות של שמחה – אפשר לשחות שם, באותו נהר.

לחיים לחיים.

נגנו "אני לדודי ודודי לי", "תרין תפוחין".

משולש גלעד

נאמר משהו לכבוד האבא. דברנו בשיעור באנגלית שהשנה הזו היא ה'תשע"ח, 5778, שהוא משולש, דברנו על מספרים צורניים – 5778 הוא המשולש של **גלעד**. סכום כל המספרים מ-1 עד **גלעד** עולה 5778. אם כן, זו

צמיחה. לכאורה משהו אחר לגמרי. רוצים לתקן את המלכות. רוצים לתקן את בית המשפט, יש שחושבים שצריך ללכת ראש-בראש – זה נקרא "דרך קצרה", ההיפך מרבי יהושע בן חנניה שזו השנה שלו, גם הוא סבר בהתחלה שהולכים ראש-בראש, "דרך קצרה", אבל התינוק לימד אותו שצריך ללכת ב"דרך ארוכה וקצרה", זהו היסוד של התניא. הדרך הארוכה היא שצריכה להיות פה צמיחה, צריך צמח, ואם תהיה צמיחה גם יהיה צדק. אין דרך ישירה, אין דרך קצרה, לתקן את הצדק – רק על ידי צמח. כלומר, שכל אחד ואחד צריך לצמוח, לגדול, כמו צמח – ללמוד איך מקבלים אור והופכים אותו למזון וחיות, זהו סוד הצמח שלוקח אור מהשמש והופך אותו לאנרגיה, לחיות, אוכל אותו ומעכל אותו וגדל וצומח ממנו. זה הווארט, שאם יש "צמח" גם יהיה "צדק" ואם אין "צמח" לא יהיה "צדק".

מאחלים לילד הזה, מהרגע הוא מתחיל לצמוח – שימשיך לצמוח כל החיים. "זה הקטן גדול יהיה, כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים" – הכל צמיחה, ולפי ה"צמח" שלו יהיה "צדק" וגם "גואל צדק", ה"צמח" בונה את ה"צדק" וגואל את ה"צדק". זה המסר של עשרת ימי תשובה, שצריך לצמוח. זה הכל. עד כאן. לחיים.

דבר יום ביומו

שבוע חג הסוכות

ההדס מצטיין בריחו הטוב. הריח אינו גוף הדבר אלא רושם רחוק שלו, עקבות המעידים עליו גם כאשר המראה הברור הסתלק. כאשר אנחנו רואים יהודי (בעיני-ההדס שלנו) אנו מריחים בו את הבושם המופלא של האבות והאמהות הקדושים¹. באמת, בכל יהודי יש נשמה אלוקית ויש בו ריח של "חלק אלוה ממעל ממש".

שבוע סוכות יום ראשון – ריח הדסים

ידוע שארבעת המינים רומזים לאחדות ישראל, אבל האחדות מתבטאת לא רק בצירופם של ארבעת המינים יחד אלא גם בכל אחד מהם בפני עצמו.²

נפתח בהדסים. כדי שההדס יהיה כשר, צריך שכל שלשה עלים יצאו ממקום אחד ("קן אחד"), אחרת הוא "הדס שוטה" ופסול. העלים עצמם נפרדים אבל יש להם מקור אחד. זו אחדות ישראל מתוך הכרה בשורש המשותף לכולנו. "אב אחד לכולנו", ולמעשה שלשה אבות לכולנו, כנגד שלשת עלי ההדס היוצאים יחד וכנגד שלשת ענפי ההדס.³

גם אם בראיה הפשוטה קשה להבחין בצד המשותף, יש כל כך הרבה גוונים שונים ורחוקים זה מזה, ויש גם יהודים שקשה לראות את הקשר שלהם ליהדות ולעם ישראל – בכל זאת, אם נביט היטב, ב"עין טובה" ובלימוד זכות מעמיק, נראה בכל יהודי את השורש הזה. לכן עלי ההדס דומים לעינים – עלינו לתקן את העינים ולראות את הטוב בכל אחד.⁴

(שדווקא בהם ניתן להוסיף יותר מהמניין המחויב). וכן, הדס = אביון. ידוע ש-עני ועוד אביון (דהיינו הדס עין) = צדקה (=199, כמו שנאמר במשנה שמי שיש לו 199 זוז ולא יותר נחשב עני ונוטל מן הצדקה). ההדס רומז לבעלי מצוות, "מה הדס יש בו ריח ואין בו טעם כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה" (ויק"ר ל, יב) – עיקר המצוה בתורה היא צדקה (כמבואר בתניא). וידוע מהאר"י שמצוה מיוחדת להרבות בצדקה בערב סוכות, כאשר מכינים את הלולב ועוטפים אותו בהרבה הדסים.

¹ חוש הריח קשור למשיח, "והריחו ביראת ה'". והנה הדס במילוי המילוי (הא אלף דלת למד תו סמך ממ כף) = 1331 (11 בחזקת 3) = משיח במספר קדמי. יש יחסים יפים בחשבונות המלה הדס (כמו שעלי ההדס מבטאים יופי והרמוניה): הדס במילוי = 560, במספר קדמי = 280, יחס של שלם וחצי. הדס ועוד הדס במילוי המילוי = 1400, 5 פעמים 280. כל ארבע הדרגות יחד (פשוט, במילוי, במילוי המילוי, במספר קדמי) = 2240 = 4 פעמים 560, דהיינו שהממוצע הוא המילוי!

² לפי המאמר 'ארבעת המינים' בספר תום ודעת.

³ ועוד: "כל המצוות שעשו לפניך האבות ריחות היו" יחסית למצוות שאחרי מתן תורה.

⁴ והנה עין אותיות עני, "תפלה לעני כי יעטוף" – מכאן אסמכתא למנהג לעטוף את הלולב בהרבה הדסים

שבוע סוכות יום שני – אחוות הערבות

הערבות גדלות הרבה יחד, ולא לחנם נאמר "ערכי נחל" לשון רבים. הביטו בעץ הערבה על שפת הנחל, וראו את כל הענפים המתערבבים זה בזה (ערבה-ערבוב). בשפה הארמית, הערבה נקראות אחוונא, מלשון אחוה, כיון שהענפים נראים כמו אחים זה לזה.

אחדות ישראל שמתבטאת בערבות היא אחדות ברמה מאד פשוטה וקיומית. בעולם המעשה אנו גדלים זה ליד זה, נפגשים ומתחככים זה בזה בהמון צמתים בחיים הסואנים, ערבוביה אחת גדולה ורוחשת. אם ההדס מעיד על העבר המשותף, הרי הערבה מייצגת את ההווה המשותף, כולנו בסל אחד...

אבל הערוב הזה יכול לאיים על האדם, אני מפחד שכל ההמון שמסביב הוא כמו מערבולת שוצפת שסוחפת אותי ומוחקת את היחוד שלי. לכן, כדי שזו תהיה אחדות טובה וחיובית, אנו מוזמנים להתחיל לדבר איש עם רעהו – שהרי עלה הערבה דומה לשפתיים מדברות.

על איזה דיבורים מדובר? לא כמו "שיחות שלום" שנוגעות ברובד החיצוני בלבד, מן השפה ולחוץ (כאשר ברור לכולם שהלבבות רחוקים זה מזה). אלא שיחת רעים ערבה שבה מרגישים כמה טוב להיות יחד, כאן ועכשיו בהווה הפשוט.⁷

⁷ הערבות קשורות לרוכב בערבות, "שירו לאלהים ימרו שמו סלו לרכב בערבות ביה שמו ועלו לנפיו", ערבות הוא הרקיע השביעי ו"רכב בערבות" הוא סוד מעשה מרכבה. הפסוק הזה כולו אומר שירה וזמרה, ואם כך "רכב בערבות" הוא הרכב מוזיקלי מלא, תזמורת המנגנת

שבוע סוכות יום שלישי – חרב הלולב

במדרש כתוב שלאחר ימי הדין, ראש השנה ויום הכיפורים, אנו יוצאים זכאים בדין ומניפים את הלולב כלפי מעלה, כמו חרב, לסימן נצחון, "דין נצח". הדימוי הזה מזכיר את הפסוק בפרשת וזאת הברכה (שנקרא בשמחת תורה) "אשרי ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב נאנתך" – ה' הוא חרב גאוותנו, וכך "חג הסוכות" הוא ראשי תבות חרב גאוה. והנה גימטריא יפה: חרב גאותך = תמר שממנו בא ידידנו הלולב.¹

ראינו שההדס מבטא את האחדות הנובעת משורש משותף, והערבה מבטאת את האחדות של החיים המשותפים בערבוביה.

בהרמוניה ומפיקה קול ערב. המלה שמו, המופיעה פעמיים בפסוק, עולה הדס ערבה שעולה פעמיים גל עיני. ¹ "כפת תמרים" = "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד", כמו הלולב המתמר וגבה מאד. לכפת תמרים ולולב יש יחס מובהק למלה טוב – "צדיק כתמר יפרח", הלולב הוא כנגד הצדיק יסוד עולם, "אמרו צדיק כי טוב" – לולב = 4 פעמים טוב (הערך הממוצע של כל אות), ו- כפת תמרים = שבעים פעמים טוב (17.5 פעמים לולב), והנה המלה תמרים מופיעה בתורה רק בביטוי "כפת תמרים" "ושבעים תמרים" (בפרשת בשלה ובפרשת מסעי)! ושבעים תמרים = שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד. שבעים תמרים = תמים תהיה עם הוי' אלהיך, כאשר המלה העיקרית, תמים, נמצאת בתוך תמרים, כעין דרשת הרב המגיד: תמר – תם מר.

"[כפת] תמרים" קשור כמובן לתמר אשת יהודה, כאשר נצחון תמר על יהודה, בהודאתו "צדקה ממני", היא בחינת "חרב גאוה". וכיון שתמרים לשון רבים, מיעוט רבים שנים, יש כאן גם תיקון תמר בת דוד (מעשה אמנון ותמר). בתמרים יש אותיות מרים (הנביאה), וכן תמרים עולה משה משה (לא פסיק טעמא. כולו תמים) – הכל משרש תמר.

ביד שמאל¹¹ – וגם הוא מספר בדרכו על אחדות.

לאתרוג יש מאפיין מיוחד, הוא יכול להישאר על העץ שנה שלימה (ואפילו יותר), מחכה בסבלנות עד שיקטפו אותו. בלשון חז"ל, פרי "הדר באילנו משנה לשנה" (אחד הפירושים ל"פרי עץ הדר"). כך האתרוג חווה את כל העונות על בשרו, קיץ חורף סתיו אביב, חמסין וגם קור, רוחות וגשמים וטללים. מה לא עבר על אתרוגנו, ולכן הוא מלא בליטות ושקעים, כפניו החרושות של זקן בא בימים. זהו ממש הטיפוס של היהודי הנודד, עובר תלאות שונות ומשונות, ושורד למרות הכל.

למעשה, כך הם כל היהודים: הגורל היהודי משותף לכולנו, גורל שיש בו גם הרבה סבל, "אום אני חומה... ההרוגה עליך" (מתוך ההושענות). כך אפשר למשל להסתכל על כל מיליוני היהודים החיים היום ולראות בכולם פליטי שואה, "עם שרידי חרב".

כאשר אנו מזדהים עם ההכרה הזו, יש בנו שפלות פנימית, הלב מתרכך וגם נעשה רגיש לצרתו ולהמיית לבבו של השני, והרי האתרוג דומה ללב!

בכל ארבעת המינים יש יופי מיוחד, אבל האתרוג הוא היפה מכולם, "פרי עץ הדר" מהודר. זהו היופי של הלב היהודי דוקא בהיותו רגיש לסבל הכלל והיחיד. אמנם האתרוג צריך להיות שלם לגמרי, אבל כשמדובר על הלב צריך לזכור שאין דבר שלם (ויפה) יותר מלב שבור, "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה".

איזו אחדות מבטא הלולב? עלי הלולב מחוברים וצמודים, פונים לכיוון אחד, כמו חץ דרוך ומכוון למטרה, וכמו שעץ התמר¹² בכלל מיוחד בכך שיש לו גזע אחד – "אין לו אלא לב אחד", ולכן לולב נדרש לו לב.

זו אחדות ישראל הנובעת מכך שבאיזה-שהוא מקום כולנו מרגישים שותפים לסוד גדול שהוא טעם הקיום שלנו. זו השייכות המיוחדת שלנו לקב"ה, שמצדיקה את המושג 'גאווה יהודית' – 'חרב גאותך'. זהו גם חוט השדרה האמתי של היהודי – והרי הלולב נמשל לחוט השדרה באברי הגוף.

גם אם היום קשה להסביר ולראות את הסוד הזה בתוך החיים השוטפים, הרי הלולב מצביע כלפי מעלה, כמו עץ התמר המתמר זקוף אל על, וממחיש שיש משהו מעל המבט הרגיל.

יותר מזה, יש בנו ציפייה ברורה לעתיד הגדול שבו יתממשו כל הדברים הטובים – ואנו יודעים שבתוך המציאות יש כוח פנימי שמניע אותה לקראת זה, כמו החץ המצביע של הלולב (וכמו נקטור בפיזיקה).

שבוע סוכות יום רביעי – האתרוג הסובל

ביד ימין אנו אווזים את הלולב המתנשא, ויחד אתו ההדסים והערבות. כעת נצרך לכל הענפים הללו את "פרי עץ הדר", האתרוג

¹¹ עץ תמר = 800 (= שרש, לעץ התמר שרש חזק). פעמיים 20 ברבוע (ממוצע כל תיבה). עץ תמר ר"ת עת, ויש לדרוש על זה "עת לעשות לה" הפרו תורתך", תיקון הפרת התורה הוא על ידי עת לעשות לה' כאשר חכמים עצמם מפירים את התורה (כמבואר אצלנו ב"ארבע מהפכות"), הכל בחינת פרי התמר ההופך מר למתוק, תם-מר, סוד תמורה (ראה בספר הממד הפנימי לפרשת וישב).

¹² שלשת המינים הניטלים ביד ימין הם האורות, וביחס אליהם האתרוג הוא סוד הכלל, המלכות, ולכן ניטל ביד שמאל, "בנין המלכות מן הגבורות".

שמזכיר את ענני הכבוד! אכן, ענני הכבוד המגנים על ישראל הם התוצאה הישירה של עבודת הכהן הגדול לכפר על העם, וכך הסוכה בחג הסוכות היא התוצאה של הכפרה ביום הכיפורים. אם כך, סכך הסוכה, כמו ענני הכבוד, קשור לקטרת שהיה לה ריח נפלא, וזהו הקשר להדס הריחני.

סכך הסוכה הוא כחופה על ראש החתן והכלה (הקב"ה וישראל), והנהגה לנוקחים אגודת הדסים ריחנית ומנענעים בסוכה, כמו שנהגו חכמי ישראל לרקוד בהדסים לפני הכלה.

חול המועד סוכות – אתרוג בסוכה

אנחנו לומדים על הקשר של ארבעת המינים לסוכה. אתמול דברנו על הקשר של ההדס לסכך, והיום נעסוק בקשר של האתרוג לרפנות הסוכה.

"שִׁמְאֵלוּ תַּחַת לְרֵאשֵׁי וַיְמִינוּ תְּחַבֵּקְנִי" – אחרי ימי הדין והיראה, בבחינת "שִׁמְאֵלוּ תַּחַת לְרֵאשֵׁי", ה' מגלה פנים מאירות ומחבק אותנו בסוכה. כמו שהיד המחבבת עשויה משני חלקים גדולים, הזרוע והאמה, ולבסוף כף-היד – כך עשויה הסוכה משתי דפנות שלמות ושלישית בגודל מינימלי של טפח (כף היד). הסוכה-היד המחבבת מקיפה אותנו גם מאחורי הגב, לומר שה' אוהב אותנו על כל מה שיש בנו. והנה האתרוג הוא הלב. מי שעומד לפני ה' בימים הנוראים בלב שפל ונשבר, זוכה אחר-כך שה' יאסוף אותו בחיבוק גדול ויאמר לו: אני מקבל אותך, בוא אל הסוכה.

האתרוג הוא היפה והמהודר בין ארבעת המינים, ולכן הוא מזכיר גם את קישוטי הסוכה, נוי סוכה (כאשר לפי ההלכה עדיף לתלות קישוטים בדפנות מאשר בסכך). לב

השלמנו את ארבעת המינים, וכעת אנו מוכנים להיכנס יחד איתם לחג הסוכות. לסיום רק נמליץ לקרוא וללמוד את הדברים במקור, במאמר 'ארבעת המינים' בספר תום ודעת. חג שמח!

חול המועד סוכות – ההדס בסוכה

מה הקשר בין הסוכה לארבעת המינים? הסוכה היא "אור מקיף", השראה של קדושה שנמצאת מעלינו, אור עליון נוגע-ואינו-נוגע, כמו שבנשמה שלנו יש חלקים שאינם בתוך המודעות אלא מעלינו. לעומת זאת, ארבעת המינים מחדירים בנו "אור פנימי", משהו שנקלט ממש בתוכנו. זו גם כוונה פשוטה בנענועי הלולב, להביא את האור לתוך הלב (לכן כל נענוע מסתיים בהבאה עד הלב). האור הפנימי הזה נמשך מתוך האור המקיף של הסוכה, ולכן נוהגים ליטול ארבעה מינים בתוך הסוכה.

כל אחד מארבעת המינים מחבר אותנו למשהו בסוכה. ההדס מזכיר את הסכך, מדוע? ראשית, עזרא ונחמיה אמרו לבני ישראל בתחילת ימי בית שני להביא הדסים לסכך ("הדס שוטה" שאינו ראוי לנטילה). שנית, להדס יש ריח טוב, הריח הוא עקבות של משהו שאי אפשר לגעת בו, כמו הסכך שנמצא מעלינו. עלי ההדס הדומים לעינים רומזים לעיני ה' המשגיח עלינו בכל עת, וכך אנו מרגישים בצל הסוכה, חוסים בצל הקב"ה.

ועכשיו הסבר קצת מורכב: א. הסוכה היא זכר לענני הכבוד שהיו על ישראל בהיותם במדבר. ב. ענני הכבוד היו בזכות אהרן הכהן. ג. ביום הכיפורים נכנס אהרן הכהן הגדול (וכל הכהנים הגדולים אחריו) לקודש הקדשים להקטיר קטרת, "וַיִּקְרָא עֲנַן הַקְּטָרֶת אֶת הַכַּפְּרֶת" – שימו לב ל"ענן הקטורת"

אחרי הפסוק "בְּסֶפֶת תֵּשְׁבוּ" נאמר "לְמַעַן יִדְעוּ דִּרְתֵיכֶם כִּי בְּסֶפֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת כְּנִי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" – לקלוט את אור הסוכה בתוך הדעת^א. והנה הלולב קשור לספירת הדעת, המבטאת התקשרות פנימית ביותר^ב, וכמו שבאכילה אנחנו קולטים ומפנימים את הדבר הנאכל כך הלולב מביא "אור פנימי" בקרבנו, כמו זרם העובר בחוט השדרה של האדם (וכזכור, לולב דומה לשדרה).

חול המועד סוכות – ערבה בסוכה

היום האחרון של סוכות הוא חג הערבות, יום "הושענא רבה" שבו נוטלים ערבה (מלבד הערבה שבלולב), וכעת נשלים את הקשר בין ארבעת המינים לסוכה.

בלולב דברנו על האכילה בסוכה. האכילה היא פעולה מודעת ולכן דומה לידיעה והפנמה. אבל יש גם את הַשִּׁינָה בסוכה, פשוט לשכב ולישון, בלי כוונות ובלי מודעות. בשינה כולנו נראים אותו דבר (פחות או יותר), כמו הערבה המבטאת את המכנה-המשותף הנמוך ביותר, היהודים הפשוטים שאין בהם טעם תורה וריח מצוות – כולם מוזמנים לשכב בסוכה. "אם תִּשְׁכַּב לֹא תִפְחַד וְשִׁכְבְּתָּ וְעָרְבָה שְׁנַתְךָ" (עֲרָבָה-עֲרָבָה): גם כשאתם ישנים, כבהמה בלי דעת, ה' אוהב אתכם.

טוב הוא הקישוט הכי יפה של האדם, "קשוט עצמך"^ט.

חול המועד סוכות – לולב בסוכה

את ההדס קשרנו לסכך, את האתרוג לדפנות והקישוטים, וכעת נקשור את הלולב לאכילה בסוכה, שהרי מכל ארבעת המינים הלולב נחשב זה שיש בו טעם – טעם התמרים המתוק (מודגש ועסיסי הרבה יותר מטעם האתרוג).

אמנם הסוכה אינה רק לאכילה, "בְּסֶפֶת תֵּשְׁבוּ שְׁבַעַת יָמִים", אבל החיוב העיקרי הוא לאכול בסוכה (ולכן לפי הדעה המקובלת בהלכה מברכים "אשר קדשנו... לְיִשָּׁב בַּסֹּכָה" רק לפני האכילה). ומעניין שהמשנה מספרת על רבן גמליאל שהחמיר על עצמו לאכול תמרים בסוכה^י.

הסוכה היא "אור מקיף" החופף מעלינו, דרגה עליונה ביותר, אבל אנו מצוים ויכולים לשבת בסוכה, לא לעמוד ביראה אלא לשבת במנוחה וישוב הדעת בתוך האור המקיף, לאכול ולשתות בשמחה.

^ט למלה קישוט יש גם משמעות של אמת, כמו בפסוק "קשט אמרי אמת" (קשוט-קושטא בארמית אמת), וכיון שהאתרוג הוא שפלות רוח – כרמז הידוע "אל תבואני רגל גאווה" ר"ת אתרג – הרי האמת כאן היא להיות "השפל באמת", ואז מתקיים באדם "אשכון את דכא ושפל רוח".

^י פרי התמר הוא השיעור של ישוב הדעת באכילה – ולכן שיעור אכילה שעליה חייבים מהתורה ביום הכיפורים הוא "ככותבת הגסה" שבזה "מיתבא דעתא" ואינו עיניו (יומא עט, ב). אם כך, מתבקש לומר שככותבת ביום הכיפורים רומז ל"כתבנו לחיים", בחינת לולב, ואילו תפלת נעילה שבה אומרים "חתמנו לחיים", היא כבר בחינת אתרוג, אתרוג לשון חמדה ותאוה (רגיג בארמית), תאוות נפשנו לחתימה טובה.

^א ומבואר בפוסקים שבאכילה בסוכה בלילה הראשון צריך לכוון לפסוק "למען ידעו".

^ב ליתר דיוק, הלולב הוא היסוד ("צדיק יסוד עולם") העולה עד הדעת להמשיך משם את הטיפה מהמקיף לפנימי, וד"ל.

בנוסף, הערבה קשורה לשיחת חולין בסוכה²⁶. טוב מאד לעסוק בתורה בסוכה, אבל כאשר "כל ישראל יושבים בסוכה אחת" טוב ויפה שתהיה גם שיחה של קרוב דעת בין האנשים (החל מדו-שיח פשוט: מה נשמע? ברוך השם) – אפילו שיחה שלמראית עין אין בה הרבה טעם וריח (בלי לשון הרע!) – כמו ערבות רוחשות על שפת הנחל וכמו שעלי הערבה דומים לשפתיים. כולם חברים טובים שכיף להם להצטופף יחד, ערבים זה בזה כערבות.

באמת, "אפילו שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה תלמוד, שנאמר 'ועלהו לא יבול'²⁷", זהו עלה הערבה שממהר לכמוש ובכל זאת לא יבול כי הוא מחובר למעין הנובע, תמיד רענן.

חג סוכות שמח! וחג שמחת תורה הכי שמח!

²⁶ למעשה, רבים לא מקפידים לישון בסוכה, ואפילו מקפידים שלא לישון בסוכה, ויש בזה טעמים הלכתיים, ואכמ"ל. מי שלא ישן בסוכה, יכוון ששיחת החולין היא בבחינת שינה, כדברי רבי נחמן ששיחת חולין פועלת מנחת המוחין כמו שינה.

²⁷ עבודה זרה יט, ב. סוכה כא, ב – שם לומדים זאת משיחתו של רבן גמליאל בסוכה!